

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΠΕΡΙ ΣΑΡΚΟΦΑΓΙΑΣ, 1 (993-6c)

[993] Ἀλλὰ σὺ μὲν ἐρωτᾷς τίτι λόγῳ Πυθαγόρας ἀπέιχετο σαρκοφαγίας, ἐγὼ δὲ θαυμάζω καὶ τίτι πάθει καὶ ποίῃ ψυχῇ [ἢ λόγῳ] ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἤψατο φόνου στόματι καὶ τεθνηκότος ζώου χεῖλεσι προσήψατο σαρκὸς καὶ νεκρῶν σωμάτων καὶ ἐώλων προθέμενος τραπέζας ὄψα καὶ τρυφὰς [καὶ] προσέτι εἶπεν τὰ μικρὸν ἔμπροσθεν βρυχώμενα μέρη καὶ φθεγγόμενα καὶ κινούμενα καὶ βλέποντα· πῶς ἢ ὄψις ὑπέμεινε τὸν φόνον σφαζομένων δερομένων διαμελιζομένων, πῶς ἢ ὄσφρησις ἤνεγκε τὴν ἀποφοράν, πῶς τὴν γεῦσιν οὐκ ἀπέστρεψεν ὁ μολυσμὸς ἐλκῶν ψαύουσας ἀλλοτριῶν καὶ τραυμάτων θανασίμων χυμοὺς καὶ ἰχῶρας ἀπολαμβάνουσας.

εἶρπον μὲν ῥινοί, κρέα δ' ἄμφ' ὀβελοῖς ἐμεμύκει
ὄπταλέα τε καὶ ὠμά, βοῶν δ' ὡς γίγνετο φωνή·

(μ 395)

Τοῦτο πλάσμα καὶ μῦθός ἐστι, τὸ δὲ γε δεῖπνον ἀληθῶς τερατώδες, πεινῆν τίτι τῶν μυκωμένων ἔτι, [καὶ] διδάσκοντα ἀφ' ὧν δεῖ τρέφεσθαι ζώντων ἔτι καὶ λαλούντων, <καὶ> διαταπτόμενον ἀρτύσεις τίτις καὶ ὀπτήσεις καὶ παραθέσεις· τούτων ἔδει ζητεῖν τὸν πρῶτον ἀρξάμενον οὐ τὸν ὄψε παυσάμενον.

Ἦ τοῖς μὲν πρώτοις ἐκείνοις ἐπιχειρήσασι σαρκοφαγεῖν τὴν αἰτίαν ἂν εἶποι τίτι εἶναι τὴν ἀπορίαν· οὐ γὰρ ἐπιθυμίαις ἀνόμοις συνδιάγοντες οὐδ' ἐν περιουσίῃ τῶν ἀναγκαίων ὑβρίσαντες εἰς ἡδονὰς παρὰ φύσιν ἀσυμφύλους ἐπὶ ταῦτ' ἤλθον· ἀλλ' εἶποιεν ἂν αἴσθησιν ἐν τῷ παρόντι καὶ φωνὴν λαβόντες· ὦ μακάριοι καὶ θεοφιλεῖς οἱ νῦν ὄντες ὑμεῖς, οἷον βίου λαχόντες αἰῶνα καρποῦσθε καὶ νέμεσθε κληῖρον ἀγαθῶν ἄφθονον· ὅσα φύεται ὑμῖν, ὅσα τρυγᾶται· ὅσον πλοῦτον ἐκ πεδίων, ὅσας ἀπὸ φυτῶν ἡδονὰς [ἄς] δρέπεσθαι πάρεστιν· ἔξεστιν ὑμῖν καὶ τρυφᾶν μὴ μαινομένοις. ἡμᾶς δὲ σκυθρωπότατον καὶ φοβερώτατον ἐδέξατο βίου καὶ χρόνου μέρος, εἰς πολλὴν καὶ ἀμήχανον ἐκπεσόντας ἀπὸ τῆς πρώτης γενέσεως ἀπορίαν· ἔτι μὲν οὐρανὸν ἔκρυπτεν ἀἴηρ καὶ ἄστρα, θολερῶ καὶ δυσδιαστατοῦντι πεφυρμένος ὑγρῶ καὶ πυρὶ καὶ ζάλαις ἀνέμων· οὐπω δ' ἥλιος ἴδρυτο ἀπλανῆς καὶ βέβαιον

ἔχων δρόμον,
ἠῶ καὶ δύσιν ἔκρινεν, περὶ δ' ἤγαγεν αὐθις ὀπίσσω
καρποφόροις ἐπιστέψας καλυκοστεφάνοις

Ἦραις, γῆ δ' ὕβριστο.'

(Empedocl. B 154)

ποταμῶν ἐκβολαῖς ἀτάκτοις, καὶ πολλὰ 'λίμναισιν ἄμορφα' καὶ πηλοῖς βαθέσι καὶ λόχμαις ἀφόροις καὶ ὕλαις ἐξηγρίωτο· φορὰ δ' ἡμέρων καρπῶν καὶ τέχνης ὄργανον οὐδὲν <ῆν> οὐδὲ μηχανὴ σοφίας· ὁ δὲ λιμὸς οὐκ ἐδίδου χρόνον οὐδ' ὥρας ἐτησίους σπόρος † ὦν τότε ἀνέμενε. τί θαυμαστόν, εἰ ζῶων ἐχρησάμεθα σαρξὶ παρὰ φύσιν, ὅτ' ἰλὺς ἠσθίετο 'καὶ φλοιὸς ἐβρώθη ξύλου', καὶ 'ἄγρωστιν εὐρεῖν βλαστάνουσαν ἢ φλεώ' τινα ῥίζαν εὐτυχὲς ῆν; βαλάνου δὲ γευσάμενοι καὶ φαγόντες ἐχορεύσαμεν ὑφ' ἡδονῆς περὶ δρῦν τινα καὶ φηγόν, ζεῖδωρον καὶ μητέρα καὶ τροφὸν [994] ἀποκαλοῦντες· ἐκείνην | [ῆν] ὁ τότε βίος ἐορτὴν ἔγνω, τὰ δ' ἄλλα φλεγμονῆς ῆν ἅπαντα μεστὰ καὶ στυγνότητος. ὑμᾶς δὲ τοὺς νῦν τίς λύσσα καὶ τίς οἴστρος ἄγει πρὸς μαιφονίαν, οἷς τοσαῦτα περίεστι τῶν ἀναγκαίων; τί καταψεύδεσθε τῆς γῆς ὡς τρέφειν μὴ δυναμένης; τί τὴν θεσμοφόρον ἀσεβεῖτε Δήμητραν καὶ τὸν ἡμερίδην καὶ μελίχιον αἰσχύνετε Διόνυσον, ὡς οὐχ ἱκανὰ παρὰ τούτων λαμβάνοντες; οὐκ αἰδεῖσθε τοὺς ἡμέρους καρποὺς αἵματι καὶ φόνῳ μινύοντες; ἀλλὰ δράκοντας ἀγρίους καλεῖτε καὶ παρδάλεις καὶ λέοντας, αὐτοὶ δὲ μαιφονεῖτ' εἰς ὠμότητα καταλιπόντες ἐκείνοις οὐδέν· ἐκείνοις μὲν γὰρ ὁ φόνος τροφή, ὑμῖν δ' ὄψον ἐστίν'. ***

Οὐ γὰρ δὴ λέοντάς γ' ἀμυνόμενοι καὶ λύκους ἐσθίομεν· ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐῶμεν, τὰ δ' ἀβλαβῆ καὶ χειροήθη καὶ ἄκεντρα καὶ νωδὰ πρὸς τὸ δακεῖν συλλαμβάνοντες ἀποκτινύομεν, ἃ νῆ Δία καὶ κάλλους ἔνεκα καὶ χάριτος ἢ φύσις ἔοικεν ἐξενεγκεῖν. ***

Ὅμοιον ὡς εἴ τις τὸν Νεῖλον ὄρων πλημμυροῦντα καὶ τὴν χώραν ἐμπιπλάντα γονίμου καὶ καρποφόρου ῥεύματος μὴ τοῦτο θαυμάζοι τοῦ φερομένου, τὸ φυτάλιον καὶ εὐφορον τῶν ἡμερωτάτων καὶ βιωφελεστάτων καρπῶν, ἀλλ' ἰδὼν που καὶ κροκόδειλον ἐννηχόμενον καὶ ἀσπίδα κατασυρομένην καὶ μύας, ἄγρια ζῶα καὶ μιάρα, ταύτας λέγοι τὰς αἰτίας τῆς μέμψεως κατὰ τῆς τοῦ πράγματος ἀνάγκης· ἢ νῆ Δία τὴν γῆν ταύτην καὶ τὴν ἄρουραν ἀποβλέψας ἐμπεπλησμένην ἡμέρων καρπῶν καὶ βρίθουσαν ἀσταχύων, ἔπειθ' ὑποβλέψας που τοῖς ληίοις τούτοις καὶ πού τινος αἴρας στάχυν <ἐν>ιδὼν καὶ ὀροβάγην, εἶτ' ἀφείς ἐκεῖνα καρποῦσθαι καὶ ληίζεσθαι μέμφοιτο περὶ τούτων. τί οὖν, εἰ καὶ λόγον ῥήτορος ὄρων ἐν δίκῃ τινὶ καὶ συνηγορίᾳ πληθύνοντα καὶ φερόμενον ἐπὶ βοηθείᾳ κινδύνων ἢ νῆ Δί' ἐλέγχω καὶ κατηγορίᾳ τολμημάτων καὶ † ἀποδείξεων, ῥέοντα δὲ καὶ φερόμενον οὐχ ἀπλῶς οὐδὲ λιτῶς, ἀλλ' ὁμοῦ πάθει πολλοῖς μᾶλλον δὲ παντοδαποῖς, εἰς ψυχὰς ὁμοίως πολλὰς καὶ ποικίλας καὶ διαφόρους τῶν ἀκρωμένων ἢ τῶν δικαζόντων, ἃς δεῖ τρέψαι καὶ μεταβαλεῖν ἢ νῆ Δίαπραῦναι καὶ ἡμερῶσαι καὶ καταστῆσαι, εἶτα παρὲς τοῦτο τοῦ πράγματος ὄραν καὶ μετρεῖν τὸ † φύλαιον καὶ ἀγώνισμα, παραρρήσεις ἐκλέγοι, ἃς κατιῶν ὁ λόγος

συγκατήνεγκε τῆ ῥύμη τῆς φορᾶς, συνεκπεσούσας καὶ παρολισθούσας τῷ λοιπῷ τοῦ λόγου; καὶ δημηγόρου τινὸς ὀρών ***

Ἄλλ' οὐδὲν ἡμᾶς δυσωπεῖ, οὐ χροᾶς ἀνθηρὸν εἶδος, οὐ φωνῆς ἐμμελοῦς πιθανότης, οὐ πανουργία ψυχῆς, οὐ τὸ καθάριον ἐν διαίτη καὶ περιττὸν ἐν συνέσει τῶν ἀθλίων, ἀλλὰ σαρκιδίου μικροῦ χάριν ἀφαιρούμεθα ψυχὴν, ἡλίου φῶς, τὸν τοῦ βίου χρόνον, ἐφ' ᾧ γέγονε καὶ πέφυκεν. εἴθ' ἄς φθέγγεται καὶ διατρίζει φωνᾶς ἀνάρθρους εἶναι δοκοῦμεν, οὐ παραιτήσεις καὶ δεήσεις καὶ δικαιολογίας ἐκάστου λέγοντος 'οὐ παραιτοῦμαί σου τὴν ἀνάγκην ἀλλὰ τὴν ὕβριν· ἵνα φάγῃς ἀπόκτεινον, ἵνα δ' ἥδιον φάγῃς μὴ μ' ἀναίρει.' ὣ τῆς ὠμότητος· δεινὸν μὲν ἐστὶ καὶ τιθεμένην ἰδεῖν τράπεζαν ἀνθρώπων πλουσίων νεκροκόσμοις χρωμένων μαγείοις καὶ ὀψοποιοῖς, δεινότερον δ' ἀποκομιζομένην· πλείονα γὰρ τὰ λειπόμενα τῶν βεβρωμένων ἐστίν· οὐκοῦν ταῦτα μάτην ἀπέθανεν· ἕτερα δὲ φειδόμενοι τῶν παρατεθέντων οὐκ ἐῷσι τέμνειν οὐδὲ κατακόπτειν, παραιτούμενοι νεκρά, ζώντων δ' οὐκ ἐφείσαντο. Ἄλλ' ἄγε παρειλήφμεν ἐκείνους λέγειν τοὺς ἄνδρας ἀρχὴν ἔχειν τὴν φύσιν *** ὅτι γὰρ οὐκ ἔστιν ἀνθρώπῳ κατὰ φύσιν τὸ σαρκοφαγεῖν, πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν σωμάτων δηλοῦται τῆς κατασκευῆς. οὐδενὶ γὰρ ἔοικε τὸ ἀνθρώπου σῶμα τῶν ἐπὶ σαρκοφαγία γεγονότων, οὐ γρυπότης χεῖλους, οὐκ ὀξύτης ὄνυχος, [995] οὐ τραχύτης ὀδόντος πρόσεστιν, οὐ κοιλίας εὐτονία καὶ πνεύματος θερμότης τρέψαι καὶ κατεργάσασθαι δυνατὴ τὸ βαρὺ καὶ κρεῶδες· ἀλλ' αὐτόθεν ἡ φύσις τῆ λειότητι τῶν ὀδόντων καὶ τῆ σμικρότητι τοῦ στόματος καὶ τῆ μαλακότητι τῆς γλώσσης καὶ τῆ πρὸς πέσιν ἀμβλύτητι τοῦ πνεύματος ἐξόμνυται τὴν σαρκοφαγίαν. εἰ δὲ λέγεις πεφυκέναι σεαυτὸν ἐπὶ τοιαύτην ἐδωδήν, ὃ βούλει φαγεῖν πρῶτον αὐτὸς ἀπόκτεινον, ἀλλ' αὐτὸς διὰ σεαυτοῦ, μὴ χρησάμενος κοπίδι μηδὲ τυμπάνῳ τινὶ μηδὲ πελέκει· ἀλλ', ὡς λύκοι καὶ ἄρκτοι καὶ λέοντες αὐτοί, ὅσα ἐσθίουσι, φονεύουσιν, ἄνελε δήγματι βοῦν ἢ στόματι σῦν, ἢ ἄρν' ἢ λαγῶν διάρρηξον καὶ φάγε προσπεσῶν ἔτι ζῶντος, ὡς ἐκεῖνα. εἰ δ' ἀναμένεις νεκρὸν γενέσθαι τὸ ἐσθιόμενον καὶ δυσωπεῖ σε παροῦσα ψυχὴ ἀπολαύειν τῆς σαρκός, τί παρὰ φύσιν ἐσθίεις τὸ ἄψυχον; ἀλλ' οὐδ' ἄψυχον ἂν τις φάγοι καὶ νεκρὸν οἶόν ἐστιν, ἀλλ' ἔψουσιν ὀπτῶσι μεταβάλλουσι διὰ πυρὸς καὶ φαρμάκων, ἀλλοιοῦντες καὶ τρέποντες καὶ σβεννύοντες ἡδύσμασι μυρίοις τὸν φόνον, ἵν' ἡ γεῦσις ἐξαπατηθεῖσα προσδέξῃται τὸ ἀλλότριον. καίτοι χάριέν γε τὸ τοῦ Λάκωνος, ὃς ἰχθύδιον ἐν πανδοκείῳ πριάμενος τῷ πανδοκεῖ σκευάσαι παρέδωκεν· αἰτοῦντος δ' ἐκείνου τυρὸν καὶ ὄξος καὶ ἔλαιον, 'ἀλλ' εἰ ταῦτ' εἶχον' εἶπεν 'οὐκ ἂν ἰχθὺν ἐπριάμην'. ἡμεῖς δ' οὕτως ἐν τῷ μαιφόνῳ τρυφῶμεν, ὥστ' ὄψον τὸ κρέας προσαγορεύομεν, εἴτ' ὄψων πρὸς αὐτὸ τὸ κρέας δεόμεθα, ἀναμιγνύντες ἔλαιον οἶνον μέλι γάρον ὄξος ἡδύσμασι Συριακοῖς Ἀραβικοῖς, ὥσπερ ὄντως νεκρὸν ἐνταφιάζοντες. καὶ γὰρ οὕτως αὐτῶν διαλυθέντων καὶ μαλαχθέντων καὶ τρόπον τινὰ προσαπέντων ἔργον ἐστὶ τὴν πέσιν κρατῆσαι, καὶ διακρατησάσης δὲ δεινὰς βαρύτητας ἐμποιεῖ καὶ νοσώδεις

ἀπεισίας. Διογένης δ' ὠμὸν φαγεῖν πολύπουν ἐτόλμησεν, ἵνα τὴν διὰ τοῦ πυρὸς ἐκβάλη κατεργασίαν τῶν κρεῶν· καὶ πολλῶν περιεστώτων αὐτὸν ἀνθρώπων, ἐγκαλυψάμενος τῷ τρίβωνι καὶ τῷ στόματι προσφέρων τὸ κρέας 'ὕπερ ὑμῶν' φησὶν 'ἐγὼ παραβάλλομαι καὶ προκινδυνεύω.' καλόν, ὦ Ζεῦ, κίνδυνον· οὐ γάρ, ὡς Πελοπίδας ὑπὲρ τῆς Θηβῶν ἐλευθερίας ἢ ὡς Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων ὑπὲρ Ἀθηναίων, προεκινδύνευσεν ὁ φιλόσοφος ὠμῶ πολυπόδι διαμαχόμενος, ἵνα τὸν βίον ἀποθηριώσῃ; οὐ τοίνυν μόνον αἱ κρεοφαγίαι τοῖς σώμασι γίνονται παρὰ φύσιν, ἀλλὰ καὶ τὰς ψυχὰς ὑπὸ πλησμονῆς καὶ κόρου παχύνουσι· 'οἶνος γὰρ καὶ σαρκῶν ἐμφορήσιες σῶμα μὲν ἰσχυρὸν ποιεῖ καὶ ῥωμαλέον, ψυχὴν δὲ ἀσθενέα.' καὶ ἵνα μὴ τοῖς ἀθληταῖς ἀπεχθάνωμαι, συγγενέσι χρῶμαι παραδείγμασι· τοὺς γὰρ Βοιωτοὺς ἡμᾶς οἱ Ἀττικοὶ καὶ παχεῖς καὶ ἀναισθήτους καὶ ἠλιθίους μάλιστα διὰ τὰς ἀδηφαγίας προσηγόρευον· 'οὔτοι δ' αὖ † σῦς *** καὶ ὁ Μένανδρος (fr. 748 Koerte) † οἱ γνάθους ἔχουσι,' καὶ ὁ Πίνδαρος (Ol. VI 89 sq.) 'γνώναί τ' ἔπειτα ***' 'αὐγὴ ξηρὴ ψυχὴ σοφωτάτη' κατὰ τὸν Ἡράκλειτον (B 118)· οἱ κενοὶ πίθοι κρουσθέντες ἤχοῦσι, γενόμενοι δὲ πλήρεις οὐχ ὑπακούουσι ταῖς πληγαῖς· τῶν χαλκωμάτων τὰ λεπτὰ τοὺς ψόφους ἐν κύκλῳ διαδίδωσιν, ἄχρις οὗ ἐμφράξῃ καὶ τυφλώσῃ <τις> τῇ χειρὶ τῆς πληγῆς περιφερομένης ἐπιλαμβανόμενος· ὀφθαλμὸς ὑγροῦ πλεονάσαντος ἀναπλησθεὶς μαραυγεῖ καὶ ἀτονεῖ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἔργον· τὸν ἥλιον δι' ἀέρος ὑγροῦ καὶ πλήθος ἀναθυμιάσεων ἀπέπτων ἀθροίσαντος οὐ καθαρὸν οὐδὲ λαμπρὸν ἀλλὰ βύθιον καὶ ἀγλυώδη καὶ ὀλισθάνοντα ταῖς αὐγαῖς ὀρώμεν. οὕτω δὴ καὶ διὰ σώματος θολεροῦ καὶ διακόρου καὶ βαρυνομένου τροφαῖς ἀσυμφύλοις [996] πᾶσ' ἀνάγκη τὸ γάνωμα τῆς ψυχῆς καὶ τὸ φέγγος ἀμβλύτητα καὶ σύγχυσιν ἔχειν καὶ πλανᾶσθαι καὶ φέρεσθαι, πρὸς τὰ λεπτὰ καὶ δυσθεώρητα τέλη τῶν πραγμάτων αὐγὴν καὶ τόνον οὐκ ἔχουσης.

Χωρὶς δὲ τούτων ὁ πρὸς φιλανθρωπίαν ἐθισμὸς οὐ δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι; τίς γὰρ ἂν ἀδικήσειεν ἄνθρωπον οὕτω πρὸς ἀλλότρια καὶ ἀσύμφυλα διακείμενος [καὶ] πράως καὶ φιλανθρώπως; ἐμνήσθην δὲ τρίτην ἡμέραν διαλεγόμενος τὸ τοῦ Ξενοκράτους (fr. 99 H.), καὶ ὅτι Ἀθηναῖοι τῷ ζῶντι τὸν κριὸν ἐκδείραντι δίκην ἐπέθηκαν· οὐκ ἔστι δ', οἶμαι, χείρων ὁ ζῶντα βασανίζων τοῦ παραιρουμένου τὸ ζῆν καὶ φονεύοντος, ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς ἔοικε, τῶν παρὰ συνήθειαν ἢ τῶν παρὰ φύσιν αἰσθανόμεθα. καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖ κοινότερον ἔλεγον· τὴν δὲ μεγάλην καὶ μυστηριώδη καὶ ἄπιστον ἀνδράσι δεινοῖς, ἧ φησὶν ὁ Πλάτων (Phaedr. 245c), καὶ θνητὰ φρονοῦσιν ἀρχὴν τοῦ δόγματος ὀκνῶ μὲν ἔτι τῷ λόγῳ κινεῖν, ὥσπερ ναῦν ἐν χειμῶνι ναύκληρος ἢ μηχανὴν αἴρειν ποιητικὸς ἀνὴρ ἐν θεάτρῳ σκηνῆς περιφερομένης. οὐ χεῖρον δ' ἴσως καὶ προανακρούσασθαι καὶ προαναφωνῆσαι τὰ τοῦ Ἐμπεδοκλέους· *** ἀλληγορεῖ γὰρ ἐνταῦθα τὰς ψυχὰς, ὅτι φόνων καὶ βρώσεως σαρκῶν καὶ ἀλληλοφαγίας δίκην τίνουσαι σώμασι θνητοῖς ἐνδέδενται. καίτοι δοκεῖ παλαιότερος οὗτος ὁ λόγος εἶναι· τὰ γὰρ δὴ περὶ τὸν Διόνυσον μεμυθευμένα πάθη τοῦ διαμελισμοῦ

καὶ τὰ Τιτάνων ἐπ' αὐτὸν τολμήματα γευσάμενων τε τοῦ φόνου κολάσεις [τε τούτων] καὶ κεραυνώσεις, ἥνιγμένος ἔστ' ἰμῶν μῦθος εἰς τὴν παλιγγενεσίαν· τὸ γὰρ ἐν ἡμῖν ἄλογον καὶ ἄτακτον καὶ βίαιον οὐ θεῖον ἀλλὰ δαιμονικὸν οἱ παλαιοὶ Τιτᾶνας ὠνόμασαν, [καὶ] τοῦτ' ἔστι κολαζομένους καὶ δίκην τίνοντας.

[993] Pitágoras, el primer vegetariano. La ingesta de carne es monstruosa. No sorprende que alguien haya dejado de comer carne, sorprende que alguien haya comenzado. La desesperación podría ser la causa que provocó comenzar a ingerir carne. Primer ejemplo: el hipotético discurso de los primeros comedores de carne sobre el presente.

[994] Continúa el primer ejemplo. Segundo ejemplo (¡texto corrupto!): un orador que usa toda clase de recursos retóricos para convencer a su audiencia y no se mesura puede terminar fungiendo como demagogo. La desalmada compulsión carnívora de los seres humanos. La ingesta de carne no es natural según lo prueba el propio cuerpo humano.

[995] A diferencia de los carnívoros, los humanos no somos capaces de alimentarnos de carne sin la ayuda de herramientas. La única manera en que es tolerable disfrutar de la carne es adhiriéndola para que el sentido del gusto no se horrorice al aceptar algo que le es ajeno. La anécdota del espartano en el hostal y su pescadito. Preparamos la carne que nos vamos a comer como se prepara un cadáver para su entierro. La gula hace fuerte al cuerpo y débil al alma. Tercer ejemplo (¡mutilado!): los atenienses apodan cerdos a los beocios por su glotonería. Dichos populares sobre la glotonería.

[996] El carácter ético del vegetarianismo. Si en Atenas es ilegal desollar a un carnero vivo, con mayor razón es reprobable no tomar la vida y acabarla. Al igual que Platón, Plutarco no sabe si desarrollar el gran, misterioso e increíble principio de su argumento (δόγμα) ante hombres sagaces que piensan como mortales; para ello, prefiere citar a Empédocles.

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ ΕΡΩΤΙΚΑΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ, 1

Ἐν Ἀλιάρτῳ τῆς Βοιωτίας κόρη τις γίνεται κάλλει διαπρέπουσα ὄνομα Ἀριστόκλεια· θυγάτηρ δ' ἦν Θεοφάνους. ταύτην μνῶνται Στράτων Ὀρχομένιος καὶ Καλλισθένης Ἀλιάρτιος. πλουσιώτερος δ' ἦν Στράτων καὶ μᾶλλον τι τῆς παρθένου ἠττημένος· ἐτύγγανε γὰρ ἰδὼν αὐτὴν ἐν Λεβαδείᾳ λουομένην ἐπὶ τῇ κρήνῃ τῇ Ἐρκύνη· ἔμελλε γὰρ τῷ Διὶ τῷ βασιλεῖ κανηφορεῖν. | ἀλλ' ὁ Καλλισθένης γε πλεον ἔφερετο· ἦν γὰρ καὶ γένει προσήκων τῇ κόρῃ. ἀπορῶν δὲ τῷ πράγματι ὁ Θεοφάνης, ἐδεδῖει γὰρ τὸν Στράτωνα πλούτῳ τε καὶ γένει σχεδὸν ἀπάντων διαφέροντα τῶν Βοιωτῶν, τὴν αἴρεσιν ἐβούλετο τῷ Τροφωνίῳ ἐπιτρέψαι. καὶ ὁ Στράτων, ἀνεπέπειστο γὰρ ὑπὸ τῶν τῆς παρθένου οἰκετῶν ὡς πρὸς αὐτὸν μᾶλλον ἐκείνη ῥέποι, ἥξιόν ἐπ' αὐτῇ ποιεῖσθαι τῇ γαμουμένη τὴν ἐκλογὴν. ὡς δὲ τῆς παιδὸς ὁ Θεοφάνης ἐπυνθάνετο ἐν ὄψει πάντων, ἡ δὲ τὸν Καλλισθένην προὔκρινεν, εὐθύς μὲν ὁ Στράτων δῆλος ἦν βαρέως φέρων τὴν ἀτιμίαν· ἡμέρας δὲ διαλιπὼν δύο προσῆλθε τῷ Θεοφάνει καὶ τῷ Καλλισθένει, ἀξιῶν τὴν φιλίαν αὐτῷ πρὸς αὐτοὺς διαφυλάττεσθαι, εἰ καὶ τοῦ γάμου ἐφθονήθη ὑπὸ δαιμονίου τινός. οἱ δ' ἐπήγουσαν τὰ λεγόμενα, ὥστε καὶ ἐπὶ τὴν ἐστίασιν τῶν γάμων παρεκάλουν αὐτόν. ὁ δὲ παρεσκευασμένος ἑταίρων ὄχλον καὶ πλῆθος οὐκ ὀλίγον θεραπόντων, διεσπαρμένους παρὰ τούτοις καὶ λανθάνοντας, ἕως ἡ κόρη κατὰ τὰ πάτρια ἐπὶ τὴν Κισσόεσσαν καλουμένην κρήνην κατῆει ταῖς Νύμφαις τὰ προτέλεια θύσουσα, τότε δὴ συνδραμόντες πάντες οἱ λοχῶντες ἐκείνῳ συνελάμβανον αὐτήν. καὶ ὁ Στράτων γ' εἶχετο τῆς παρθένου· ἀντελαμβάνετο δ' ὡς εἰκὸς ὁ Καλλισθένης ἐν μέρει καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, ἕως ἔλαθεν ἡ παῖς ἐν χερσὶ τῶν ἀνθελκόντων διαφθαρεῖσα. ὁ Καλλισθένης μὲν οὖν παραχρῆμα ἀφανῆς ἐγένετο, εἴτε διαχρησάμενος ἑαυτὸν εἴτε φυγὰς ἀπελθὼν ἐκ τῆς Βοιωτίας· οὐκ εἶχε δ' οὖν τις εἰπεῖν ὅ τι καὶ πεπόνθοι. ὁ δὲ Στράτων φανερωῶς ἐπικατέσφαξεν ἑαυτὸν τῇ παρθένῳ.

ΙΑΜΒΛΙΧΟΥ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΥΘΑΓΟΡΕΙΟΥ ΒΙΟΥ, 1-12

[1] Ἐπὶ πάσης μὲν φιλοσοφίας ὀρμῇ θεὸν δήπου παρακαλεῖν ἔθος ἅπασι τοῖς γε σώφροσιν, ἐπὶ δὲ τῆ τοῦ θεοῦ Πυθαγόρου δικαίως ἐπωνύμῳ νομιζομένη πολὺ δήπου μᾶλλον ἀρμόττει τοῦτο ποιεῖν· ἐκ θεῶν γὰρ αὐτῆς παραδοθείσης τὸ κατ' ἀρχὰς οὐκ ἔνεστιν ἄλλως ἢ διὰ τῶν θεῶν ἀντιλαμβάνεσθαι. πρὸς γὰρ τούτῳ καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς καὶ τὸ μέγεθος ὑπεραίρει τὴν ἀνθρωπίνην δύναμιν ὥστε ἐξαίφνης αὐτὴν κατιδεῖν, ἀλλὰ μόνως ἂν τίς του τῶν θεῶν εὐμενοῦς ἐξηγουμένου κατὰ βραχὺ προσιῶν ἡρέμα ἂν αὐτῆς παρασπάσασθαι τι δυνηθείη. [2] διὰ πάντα δὲ οὖν ταῦτα παρακαλέσαντες τοὺς θεοὺς ἡγεμόνας καὶ ἐπιτρέψαντες αὐτοῖς ἑαυτοὺς καὶ τὸν λόγον ἐπώμεθα ἢ ἂν ἄγωσιν, οὐδὲν ὑπολογιζόμενοι τὸ πολὺν ἤδη χρόνον ἡμελησθαι τὴν αἴρεσιν ταύτην καὶ τὸ μαθήμασιν ἀπεξενωμένοις καὶ τισιν ἀπορρήτοις συμβόλοις ἐπικεκρύφθαι ψευδέσι τε καὶ νόθοις πολλοῖς συγγράμμασιν ἐπισκιάζεσθαι ἄλλαις τε πολλαῖς τοιαύταις δυσκολίαις παραποδίζεσθαι. ἐξαρκεῖ γὰρ ἡμῖν ἡ τῶν θεῶν βούλησις, μεθ' ἧς καὶ τὰ τούτων ἔτι ἀπορώτερα δυνατὸν ὑπομένειν. μετὰ δὲ θεοὺς ἡγεμόνα ἑαυτῶν προστησόμεθα τὸν ἀρχηγὸν καὶ πατέρα τῆς θείας φιλοσοφίας, μικρὸν γε ἄνωθεν προλαβόντες περὶ τοῦ γένους αὐτοῦ καὶ τῆς πατρίδος.

[3] Λέγεται δὲ οὖν Ἀγκαῖον τὸν κατοικήσαντα Σάμην τὴν ἐν τῇ Κεφαληνίᾳ γεγενῆσθαι μὲν ἀπὸ Διός, εἴτε δι' ἀρετὴν εἴτε διὰ ψυχῆς τι μέγεθος ταύτην τὴν φήμην αὐτοῦ ἀπενεγκαμένου, φρονήσει δὲ καὶ δόξῃ τῶν ἄλλων Κεφαλήνων διαφέρειν. τούτῳ δὲ γενέσθαι χρησμὸν παρὰ τῆς Πυθίας συναγαγεῖν ἀποικίαν ἐκ τῆς Κεφαληνίας καὶ ἐκ τῆς Ἀρκαδίας καὶ ἐκ τῆς Θετταλίας, καὶ προσλαβεῖν ἐποίκους παρὰ τε τῶν Ἀθηναίων καὶ παρὰ τῶν Ἐπιδαυρίων καὶ παρὰ τῶν Χαλκιδέων, καὶ τούτων ἀπάντων ἡγούμενον οἰκίσαι νῆσον τὴν δι' ἀρετὴν τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς γῆς Μελάμφυλλον καλουμένην, προσαγορευσαί τε τὴν πόλιν Σάμον ἀντὶ τῆς Σάμης τῆς ἐν Κεφαληνίᾳ. [4] τὸν μὲν οὖν χρησμὸν συνέβη γενέσθαι τοιοῦτον·

Ἀγκαῖ', εἰναλίαν νῆσον Σάμον ἀντὶ Σάμης σε
οἰκίσειν κέλομαι· Φυλλὶς δ' ὀνομάζεται αὕτη.

Τοῦ δὲ τὰς ἀποικίας ἐκ τῶν τόπων τῶν προειρημένων συνελθεῖν σημεῖόν ἐστιν οὐ μόνον αἱ τῶν θεῶν τιμαὶ καὶ θυσίαι, διότι μετηγμένοι τυγχάνουσιν ἐκ τῶν τόπων ὅθεν τὰ πλήθη τῶν ἀνδρῶν συνῆλθεν, ἀλλὰ καὶ <τὰ> τῶν συγγενειῶν καὶ τῶν μετ' ἀλλήλων συνόδων, ἃς ποιοῦμενοι οἱ Σάμιοι τυγχάνουσι. φασὶ τοίνυν Μνήμαρχον καὶ Πυθαῖδα τοὺς Πυθαγόραν γεννήσαντας ἐκ ταύτης εἶναι τῆς οἰκίας καὶ τῆς συγγενείας τῆς ἀπ' Ἀγκαίου γεγενημένης τοῦ τὴν ἀποικίαν στείλαντος. [5] ταύτης δὲ

τῆς εὐγενείας λεγομένης παρὰ τοῖς πολίταις ποιητής τις τῶν παρὰ τοῖς Σαμίοις γεγενημένων Ἀπόλλωνος αὐτὸν εἶναί φησι λέγων οὕτως·

Πυθαγόραν θ', ὃν τίκτε Διὶ φίλω Ἀπόλλωνι

Πυθαΐς, ἧ κάλλος πλεῖστον ἔχεν Σαμίων.

Ὅποθεν δὲ ὁ λόγος οὗτος ἐπεκράτησεν, ἄξιον διελθεῖν. Μνημάρχῳ τούτῳ τῷ Σαμίῳ κατ' ἐμπορίαν ἐν Δελφοῖς γενομένῳ μετὰ τῆς γυναικὸς ἀδήλως ἔτι κούσης προεῖπεν ἡ Πυθία χρωμένῳ περὶ τοῦ εἰς Συρίαν πλοῦ, τὸν μὲν θυμηρέστατον ἔσεσθαι καὶ ἐπικερδῆ, τὴν δὲ γυναῖκα κύειν τε ἤδη καὶ τέξεσθαι παῖδα τῶν πάποτε κάλλει καὶ σοφίᾳ διοίσοντα καὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ γένει μέγιστον ὄφελος εἰς σύμπαντα τὸν βίον ἐσόμενον. [6] ὁ δὲ Μνήμαρχος συλλογισάμενος ὅτι οὐκ ἂν μὴ πυθομένῳ αὐτῷ ἔχρησέ τι περὶ τέκνου ὁ θεός, εἰ μὴ ἐξαιρετον προτέρημα ἔμελλε περὶ αὐτὸν καὶ θεοδώρητον ὡς ἀληθῶς ἔσεσθαι, τότε μὲν εὐθύς ἀντὶ Παρθενίδος τὴν γυναῖκα Πυθαΐδα μετωνόμασεν [7] ἀπὸ τοῦ γόνου καὶ τῆς προφήτιδος, ἐν δὲ Σιδόνι τῆς Φοινίκης ἀποτεκούσης αὐτῆς τὸν γενόμενον υἱὸν Πυθαγόραν προσηγόρευσεν, ὅτι ἄρα ὑπὸ τοῦ Πυθίου προηγορεύθη αὐτῷ. παραιτητέοι γὰρ ἐνταῦθα Ἐπιμενίδης καὶ Εὐδοξος καὶ Ξενοκράτης, ὑπονοοῦντες τῇ Παρθενίδι τότε μιγῆναι τὸν Ἀπόλλωνα καὶ κύουσαν αὐτὴν ἐκ μὴ οὕτως ἐχούσης καταστήσασθαι τε καὶ προαγγεῖλαι διὰ τῆς προφήτιδος. τοῦτο μὲν οὖν οὐδαμῶς δεῖ προσίεσθαι. [8] τὸ μέντοι τὴν Πυθαγόρου ψυχὴν ἀπὸ τῆς Ἀπόλλωνος ἡγεμονίας, εἴτε συνοπαδὸν οὔσαν εἴτε καὶ ἄλλως οἰκειότερον ἔτι πρὸς τὸν θεὸν τοῦτον συντεταγμένην, καταπεπέμφθαι εἰς ἀνθρώπους οὐδεὶς ἂν ἀμφισβητήσῃ τεκμαιρόμενος αὐτῇ τε τῇ γενέσει ταύτῃ καὶ τῇ σοφίᾳ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τῇ παντοδαπῇ. καὶ περὶ μὲν τῆς γενέσεως τοσαῦτα. [9] ἐπεὶ δὲ ἀνεκομίσθη εἰς τὴν Σάμον ἀπὸ τῆς Συρίας ὁ Μνήμαρχος μετὰ παμπόλλου κέρδους καὶ βαθείας περιουσίας, ἱερὸν ἐδεῖματο τῷ Ἀπόλλωνι, Πυθίου ἐπιγράψας, τὸν τε παῖδα ποικίλοις παιδεύμασι καὶ ἀξιολογωτάτοις ἐνέτρεφε, νῦν μὲν Κρεοφύλῳ, νῦν δὲ Φερεκύδῃ τῷ Συρίῳ, νῦν δὲ σχεδὸν ἅπασι τοῖς τῶν ἱερῶν προϊσταμένοις παραβάλλον αὐτὸν καὶ ἐγχειρίζων, ὡς ἂν καὶ τὰ θεῖα κατὰ δύναμιν ἀντάρκως ἐκδίδαχθῆι. ὃ δὲ ἀνετρέφετο εὐμορφότατός τε τῶν πάποτε ἱστορηθέντων καὶ θεοπρεπέστατος εὐτυχηθείς, [10] ἀποθανόντος τε τοῦ πατρὸς σεμνότατος σωφρονέστατός τε ηὔξανετο, κομιδῇ τε νέος ἔτι ὑπάρχων ἐντροπῆς πάσης καὶ αἰδοῦς ἡξιοῦτο ἤδη καὶ ὑπὸ τῶν πρεσβυτάτων, ὀφθείς τε καὶ φθεγζάμενος ἐπέστρεφε πάντας, καὶ ὥστιν οὖν προσβλέψας θαυμαστὸς ἐφαίνετο, ὥστε ὑπὸ τῶν πολλῶν εἰκότως βεβαιοῦσθαι τὸ θεοῦ παῖδα αὐτὸν εἶναι. ὃ δὲ ἐπιρρωννύμενος καὶ ὑπὸ τῶν τοιούτων δοξῶν καὶ ὑπὸ τῆς ἐκ βρέφους παιδείας καὶ ὑπὸ τῆς φυσικῆς θεοειδείας ἔτι μᾶλλον ἑαυτὸν κατέτεινεν ἄξιον τῶν παρόντων προτερημάτων

ἀποφαίνων, καὶ διεκόσμηι θρησκείαις τε καὶ μαθήμασι καὶ διαίταις ἐξαιρέτοις, εὐσταθεία τε ψυχῆς καὶ καταστολῆ σώματος, ὧν τε ἐλάλει ἢ ἔπραττεν εὐδία καὶ ἀμιμήτω τινὶ γαλήνῃ, μήτε ὀργῇ ποτε μήτε γέλωτι μήτε ζήλω μήτε φιλονεικίᾳ μήτε ἄλλῃ ταραχῇ ἢ προπετεία ἀλίσκόμενος, ὡς δὲ δαίμων τις ἀγαθὸς ἐπιδημῶν τῇ Σάμῳ. [11] διόπερ ἔτι ἐφήβου αὐτοῦ ὄντος πολλὴ δόξα εἰς τε Μίλητον πρὸς Θαλῆν καὶ εἰς Πριήνην πρὸς Βίαντα διεκομίσθη τοὺς σοφοὺς καὶ <εἰς> τὰς ἀστυγείτονας πόλεις ἐξεφοίτησε, καὶ τὸν ἐν Σάμῳ κομήτην ἤδη ἐν παροιμίᾳ πολλοὶ πολλαχοῦ τὸν νεανίαν ἐπευφημοῦντες ἐξεθείαζον καὶ διεθρύλλουν. ὑποφουμένης δὲ ἄρτι τῆς Πολυκράτους τυραννίδος περὶ ὀκτωκαιδέκατον μάλιστα ἔτος γεγονὼς προορώμενός τε οἷ χωρήσει καὶ ὡς ἐμπόδιος ἔσται τῇ αὐτοῦ προθέσει καὶ τῇ ἀντὶ πάντων αὐτῷ σπουδαζομένῃ φιλομαθείᾳ, νύκτωρ λαθὼν πάντας μετὰ τοῦ Ἐρμοδάμαντος μὲν τὸ ὄνομα, Κρεοφυλείου δὲ ἐπικαλουμένου, ὃς ἐλέγετο Κρεοφύλου ἀπόγονος εἶναι, Ὀμήρου ξένου τοῦ ποιητοῦ <, οὗ δὴ δοκεῖ> γενέσθαι φίλος καὶ διδάσκαλος τῶν ἀπάντων, μετὰ τούτου πρὸς τὸν Φερεκύδην διεπόρθμευε καὶ πρὸς Ἀναξίμανδρον τὸν φυσικὸν [12] καὶ πρὸς Θαλῆν εἰς Μίλητον, καὶ παραγενόμενος πρὸς ἕκαστον αὐτῶν ἀνὰ μέρος οὕτως ὠμίλησεν, ὥστε πάντας αὐτὸν ἀγαπᾶν καὶ τὴν φύσιν αὐτοῦ θαυμάζειν καὶ ποιεῖσθαι τῶν λόγων κοινωνόν. καὶ δὴ καὶ ὁ Θαλῆς ἄσμενος αὐτὸν προσήκατο, καὶ θαυμάσας τὴν πρὸς τοὺς ἄλλους νέους παραλλαγὴν, ὅτι μείζων τε καὶ ὑπερβεβηκυῖα ἦν τὴν προφοιτήσασαν ἤδη δόξαν, μεταδούς τε ὅσων ἠδύνατο μαθημάτων, τὸ γῆράς τε τὸ ἑαυτοῦ αἰτιασάμενος καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀσθένειαν προετρέψατο εἰς Αἴγυπτον διαπλεῦσαι καὶ τοῖς ἐν Μέμφει καὶ Δίος<πόλει> μάλιστα συμβαλεῖν ἱερεῦσι παρὰ γὰρ ἐκεῖνων καὶ ἑαυτὸν ἐφωδιάσθαι ταῦτα, δι' ἃ σοφὸς παρὰ τοῖς πολλοῖς νομίζεται. οὐ μὴν τοσοῦτων γε προτερημάτων οὔτε φυσικῶς οὔτε ὑπ' ἀσκήσεως ἐπιτετευχέναι ἑαυτὸν ἔλεγεν, ὅσων τὸν Πυθαγόραν καθορᾶν ὥστε ἐκ παντὸς εὐηγγελίζετο, εἰ τοῖς δηλουμένοις ἱερεῦσι συγγένοιτο, θειότατον αὐτὸν καὶ σοφώτατον ὑπὲρ ἅπαντας ἔσεσθαι ἀνθρώπους.

[1] *Proemio*: la costumbre de invocar a las deidades en cualquier intento de hacer filosofía es particularmente oportuna para la filosofía pitagórica. La filosofía pitagórica es tan bella y grande que facilita su comprensión; particularmente, a fin de que cualquiera pueda, desde sus primeras incursiones en materia de pitagorismo, discernir lo que nos comunican.

[2] Con los dioses como guía, sigamos el discurso a donde nos lleve sin perder de vista que el pensamiento pitagórico ha sido adulterado. Pitágoras es el guía óptimo para comprender la filosofía sagrada.

[3-6] Digresión sobre el nacimiento y la patria de Pitágoras.

[7] Rechazo a las hipótesis de Epimenidas, Eudoxo y Jenócrates sobre el nacimiento y la patria de Pitágoras.

[8] La naturaleza divina de la sabiduría de Pitágoras.

[9] Llegada a Samos y construcción del templo de Apolo Pitio; la educación básica de Pitágoras en las manos de los directores del templo.

[10] Muerte del padre y carácter.

[11] Adolescencia y salida de Samos.

[12] Pitágoras conoce a Anaximandro, Ferécides y Tales. Tales acepta como discípulo a Pitágoras. El maravilloso intelecto de Pitágoras sorprende a Tales. Pitágoras parte a Egipto reprochando la edad y debilidad de su maestro.

Fuentes:

Plutarchi moralia, 4, 6, C. HUBERT, ed., Leipzig, Teubner, 1:1938, 6:1954; rep. 1:1971; 6:1959.

Iamblichi de vita Pythagorica liber, U. KLEIN, ed. (post L. DEUBNER), Leipzig, Teubner, 1937, rep. 1975.